

Zámek Vranov nad Dyjí

Kraj: Jihomoravský

GPS souřadnice: 48.892611N, 15.811058E

Okres: Znojmo

Adresa URL: www.zamek-vranov.cz

Monumentální barokní zámek Vranov nad Dyjí se nachází v západní části národního parku Podyjí a patří k nejhodnotnějším světským stavbám středoevropského baroka. Zámek je národní kulturní památkou.

Z roku 1323 se zachovala zpráva, že král Jan Lucemburský směňuje svůj vranovský zeměpanský majetek s Jindřichem z Lipé, uznávaným vůdcem šlechtické opozice a jedním z nejmocnějších mužů království. Důležitými lenními majiteli byli i bohatí Lichtenburkové, staropanský rod erbu ostrve, vlastníci na Moravě rozsáhlé statky. Jejich dílem byla mimo jiné i postupná přestavba Vranova, který král Vladislav Jagellonský propustil Lichtenburkům do svobodného dědičného držení v roce 1499.

V té době již vranovské údolí ovládá gotická pevnost mistrně využívající přirozených výhod výšinného terénu s meandrující řekou. Je soustředěna na nejvýhodnější straně stíněného skalního ostrohu, kde vzniká, přibližně v místech dnešního sálu předků, patrová věž s kaplí a obytný palác majitele, vysunutý k příkrému skalnímu srázu. Přístup k této části chrání masivní válcová, pravděpodobně útočištná věž, která odlehčuje vnitřnímu obrannému okruhu přímou i boční palbou. Přední hrad, v němž se dodnes dochovalo středověké teplovzdušné vytápění z 15. století, je pak jištěn ze západu mohutným podkovovitým barbakánem a strážní hranolovou věží s hradbami.

Pro 16. století na Vranově je charakteristické rychlé střídání majitelů. Pozoruhodnou postavou je Estera z Dietrichsteina, teta pozdějšího moravského místodržícího kardinála Františka, která se v 80. letech zapisuje do vranovské historie stavebními úpravami předního hradu a založením dolů na železnou rudu a hamrů s několika tavicími pecemi.

Nejdůležitějšími vlastníky Vranova však byli Althannové, starobylý, původně bavorský rod, který se na Moravě objevil v poslední čtvrtině 16. století. Vranovsko - novohrádecké panství získává poprvé svému rodu v roce 1617 Volf Dětřich z Althannu. Za aktivní účast na moravském stavovském povstání v roce 1619 je mu však dominium zkonfiskováno.

V roce 1629 nebo krátce potom ho kupuje Valdštejnův generál Jan Arnošt ze Scherfenberga, za jehož vlády na panství doléhají hrůzy třicetileté války. V roce 1645, po bitvě u Jankova, je vranovské městečko obsazeno a zpusťeno švédskými vojsky a dochází k marnému obléhání hradu. Po několikaměsíčním úsilí Vranov opouštějí.

V roce 1665, zřejmě již po ničivém požáru hradu, získávají válkou zpustlé a zčásti vylidněné panství Stahrenbergové. Ti uskutečňují poslední velkou úpravu vranovské středověké pevnosti spojenou se zjednodušením a vyrovnáním severního průčelí obytných budov.

Následuje epocha budování nového barokního zámku, kterou zahajuje ctižádostivý císařský tajný rada a přisedící moravského zemského soudu říšský hrabě Michal Jan II. z Althannu, který Vranov kupuje opět pro svůj rod v roce 1680. Jeho cílem je postavit moderní, dostatečně reprezentativní panské

sídlo, jehož interiérová kultura by odpovídala změněným nárokům doby. K tomuto úkolu vybírá hlavního tvůrce – mladého dvorního architekta Jana Bernarda Fischera z Erlachu. Kátce po roce 1687 bylo započato s budováním monumentálního sálu předků. Tato dominanta budoucího zámku je vyzdobena předními umělci – vídeňským sochařem Tobiášem Krackerem, který osazuje výklenky při obvodu sálu sochami významných Althannů, invenčními italskými mistry zdobícími interiér štukovými ornamenty a Janem Michalem Rottmayrem, autorem velkorysé alegoricko-mythologické fresky v kupoli.

Krátce po dokončení sálu (v letech 1699–1700) organizuje uměnímilovný hrabě Michal Jan II. další Fischerův geniální projekt, stavbu zámecké kaple Nejsvětější Trojice s podzemní althannskou hrobkou. V roce 1702 Michal Jan II. umírá. Jeho záměry dál uskutečňuje nejstarší syn Michal Heřman Althann a po roce 1722 jeho půvabná snacha Marie Anna Pignatelli. Ta zadává stavbu trojkřídlé zámecké budovy, upravuje dále přístupový most, části předního hradu i průčelí a interiér kaple. Její syn generál Michal Antonín Althann přispívá k dokončení barokního zámku jen drobnými úpravami.

Další významnější kapitola ve stavebních dějinách zámku Vranov nad Dyjí nastává v poslední čtvrtině 18. století, kdy panství dědí poslední vranovský Althann Michal Josef. V rychlém a soustředěném úsilí nechává zdobit interiéry prvního patra, štukovými a tapetovými dekoracemi a nástěnnými malbami. Oba pozemky u sálu předků upravuje jako zahradní terasy a vybavuje je antikou inspirovanými vítěznými oblouky s bustami Sokrata a Pallas Athény.

Celé 19. století, kdy patřil zámek Vranov nad Dyjí polské aristokratické rodině Mniszků a od roku 1876 s ní spřízněným Stadnickým, nepřineslo pro jeho stavební vývoj zásadní změny. Přesto jsou zaznamenány hodné umělecky kvalitní nástěnné malby v interiérech západního křídla (z doby krátce po roce 1800), provedené zřejmě na přání mladého hraběte Stanislava Mniszka v duchu tzv. spirituální alchymie. Připomenout je vhodné i monumentalizující empírovou přístavbu průčelí koníren a vozových kolen, drobné neogotické a romantické úpravy fasád a dále úsilí obou rodů věnované na zvelebení zámeckého lesoparku i širšího okolí zámku.

Přínosem Mniszků a Stadnických je však i mimořádná zámecká kultura. Je založena a stále rozšiřována velká knihovna svědčící o jemném a vytříbeném vkusu majitelů, přímo na zámku se pěstuje čilý divadelní život, Mniszkové často a dobře komponují i provozují komorní hudbu, na zámek jsou zváni ke krátkým pobytům a vystoupením výkonní hudebníci, skladatelé a herci z vídeňských divadel. Jeho kulturní atmosféru vyhledávají i někteří významní spisovatelé jako například nositel Nobelovy ceny Henryk Sienkiewicz.

Krátce po roce 1938, kdy se Vranov stává součástí Hitlerovy Říše, je zámek spolu s velkostatkem svému majiteli Ing. Adamu Zbyňku Leonovi Stadnickému zabaven a prodán německému baronu Gebhardu von der Wense-Mörse. Po skončení 2. světové války stát vranovský památkový objekt konfiskuje a zpřístupňuje veřejnosti.

V 70. letech 20. století dochází k jeho rozsáhlé obnově zahrnující generální opravu inženýrských sítí, střech, fasád i dochovaných hradeb. Pro veřejnost se komplexně reinstalují interiéry prvního patra – tzv. piana nobile, je rozšířen prohlídkový okruh, restauruje se movitý fond. Zřizuje se ale i nová pokladna a vstupní historická expozice, zásadní obnovou prochází zeleň.

Prohlídkové okruhy

Reprezentační interiéry (základní okruh)

Soukromé pokoje

Věž

Informace o návštěvní době zde.

Ceny vstupného zde.

Zdroj textu: www.npu.cz – Národní památkový ústav

